
Odpustenie: Ideál a skutočnosť

O láske hovoríme už tisíce rokov, ale kde je láska v našom živote? Hovoríme o odpustení a službe ľudstvu, ale kde je to odpustenie a kde je služba ľudstvu? A naša služba ľudstvu a naše odpustenie slúžia našim najhlbším vlastným záujmom. Nieкто chce dosiahnuť oslobodenie alebo ísť do neba – preto odpúšťa a prispieva na charitu. Ale je to naozaj odpustenie a dobročinnosť alebo je to iba obchod? Nieкто chce nájsť svoju dušu, preto slúži chudobným. Ale je to naozaj služba chudobným, alebo si iba robíte z chudobného človeka nástroj pre svoje vlastné záujmy?

Všetka tá sociálna služba, všetka tá charita, všetko to odpúšťanie a všetky tie nezmysly o nenásilí skrývajú skutočnú osobu, ktorá je v našom vnútri. A v nás existuje iba tá osoba – iba tá je skutočná. Ak sa vôbec niečo má stať, musí sa to stať prostredníctvom tejto osoby. Akákoľvek revolúcia v živote, akákoľvek zmena v živote – všetko, čo sa má stať – sa musí stať prostredníctvom tejto skutočnej ľudskej bytosti. Musí sa to stať prostredníctvom tej skutočnej osoby, ktorou som, a ktorou ste vy. Nič sa nestane prostredníctvom nejakých ideálov.

My sa však ukrývame v ideáloch. Zlý človek v snahe stať sa dobrým môže zabudnúť, že je zlý – chce zabudnúť, že je zlý. Tak sa všetci takíto ľudia držia správnych ideálov. Ak niekto hovorí o veľkých ideáloch,

*Musí sa to stať
prostredníctvom tej
skutočnej osoby, ktorou
som a ktorou ste vy. Nič sa
nestane prostredníctvom
nejakých ideálov.*

potom vedzte, že v jeho vnútri nájdete zlého človeka. Ak v ňom nie je zlý človek, potom jednoducho nemôže hovoriť o „veľkých ideáloch“ – pretože potom on sám bude dobrý! O čom teda treba hovoriť? Kde sa potom vynára otázka veľkých ideálov?

„Veľký ideál“ je trik zlého človeka, ktorý je v nás skrytý, a je to veľmi rafinovaný trik, ktorým sa hájime. V snahe stať sa dobrým zabudneme na to zlé. Ale kým je zlo v nás prítomné, môže sa niekto stať dobrým? Môžeme sa o to pokúsiť mnohými spôsobmi, ale nech urobíme čokoľvek, ten zlý človek zvnútra sa opäť vráti.

Toto je realita všade okolo nás, ale možno ste stratili schopnosť ju vidieť. Zlý človek je skrytý vo vašom vnútri, a je plný násilia a nenávisťi. Čokoľvek urobíte, akokoľvek cnostný čin, pretože tam ten zlý človek je, tak za vašim cnostným činom bude podvod. Za tým činom je realita celkom iná. Je možné, že to navonok nie je vidieť; možno to iní nevidia, ale vy to dokážete vidieť.

A ak to dokážete vidieť, môžete sa vydať na cestu k získaniu zdravej mysle; môžete sa vydať na cestu k zdravému bytiu. Najskôr je teda potrebné urobiť prvý krok na tejto ceste, prvý krok smerom k získaniu zdravej mysle, zdravého vedomia.

Najdôležitejšie je vidieť pravdu o sebe *ako fakt*, a nie ako váš ideál. Aký je váš súčasný stav? Nie vaša ideológia, nie to, čomu veríte, ale to, čím ste. Aká je vaša realita?

Ak ste pripravení to vedieť – a iba vtedy –, potom môžete zo svojej mysle vypustiť túto nezmyselnú myšlienku: myšlienku, že sa môžete zmeniť, že sa môžete zmeniť tým, že máte ideály a budete bojovať o to, aby boli čo najvyššie. Ideál nikdy nikoho nezmenil. Navonok sa môže zdať, že sa niekto zmenil, ale vo vnútri to bude stále tá istá osoba.

Ideál nikdy nikoho nezmenil. Navonok sa môže zdať, že sa niekto zmenil, ale vo vnútri bude stále tá istá osoba.

Sila odpustiť spočíva v hneve

Celé ľudstvo sa stalo schizofrenickým. Mysel človeka sa rozpoltila na časti, na fragmenty, a má to svoju príčinu: predpokladali sme, že celistvosť života pozostáva z častí, a všetky časti sme obrátili proti sebe. Človek je jeden celok, ale my sme si v sebe vytvorili časti a tiež sme sa rozhodli, že všetky časti sú navzájom v rozpore. Urobili sme to vo všetkých oblastiach. Hovoríme ľuďom: „Nehnevajte sa, odpúšťajte“ – bez toho, aby sme si uvedomili, že rozdiel medzi hnevom a odpustením je opäť iba otázkou miery.

Tak ako pri chlade a teple, pri detstve a starobe... môžeme povedať, že hnev, zredukovaný na najnižšiu úroveň, je odpustením – neexistuje medzi nimi žiadna dichotómia. Ale všetky odveké ľudské pravidlá nás učia: „Zbavte sa hnevu a odpúšťajte.“ Akoby hnev a odpustenie boli také protikladné, že môžete zahodiť hnev a zachovať si odpustenie. To môže viesť iba k rozdeleniu ľudí na fragmenty a spôsobí im to problémy.

V živote je všetko prepojené. Ako noty veľkolepej symfónie. Ak niečo vynecháte, ocitnete sa v problémoch. Niekto môže povedať, že čierna farba znamená zlo. Práve preto na svadbách nikto nemôže byť oblečený

v čiernom; čierna je povolená iba pri niekoho smrti. Sú ľudia, ktorí veria, že čierna farba je znakom zla, a sú ľudia, ktorí veria, že biela je znakom čistoty. Symbolicky je v poriadku to takto rozlišovať, ale ak by niekto povedal: „Zbavme sa čiernej farby; odstránme čiernu farbu z povrchu zeme;“ potom si uvedomte: ak odstránite čiernu, zostane len veľmi málo bielej, pretože belosť bielej farby vynikne v celej svojej ostrosti iba na čiernom pozadí.

Učiteľ píše na čiernu tabuľu bielou kriedou. Pomiatol sa? Prečo nepíše na bielu stenu? Samozrejme, že sa dá písať na bielu stenu, ale písmená potom nebudeme vidieť. Biela je zrejmejšia vďaka čiernemu pozadiu; čierna v skutočnosti spôsobuje, že biela vynikne. A nezabudnite, že niekto, kto začne byť nepriateľský voči ktorejkoľvek strane duality, spôsobí, že aj protipól sa stane bezvýrazným a vytráca sa.

Ak je niekto proti prejavovaniu hnevu, nebude schopný odpúšťať. Sila odpustenia spočíva v hneve; iba ten, kto sa dokáže hnevať, má silu

Iba ten, kto sa dokáže hnevať, má silu odpúšťať. Čím je hnev zúrivejší, o to krajšie bude odpustenie.

odpúšťať. Čím je hnev zúrivejší, o to krajšie bude odpustenie. Sila hnevu sama o sebe dodá lesk aktu odpustenia. Bez hnevu sa odpustenie bude javiť ako nevýrazné, bude úplne bez života, mŕtve.

Ospravedlnenie je potrebné, lebo chýba vzťah

Ak človek na trhu stúpi na nohu cudziemu človeku, zdvorilo sa mu ospravedlní a ponúkne vysvetlenie: „Toto miesto je také preľudnené.“

Ak starší brat stúpi na nohu mladšiemu bratovi, povie: „Prepáč,“ a tým to končí.

Ak rodič stúpi na nohu svojmu dieťaťu, nepovie vôbec nič.

Najväčšia zdvorilosť nepotrebuje žiadnu formálnosť. Dokonalé správanie nepozná obavy.

Dokonalá múdrosť sa neplánuje. Dokonalá láska sa nepredvádza. Dokonalá úprimnosť nedáva žiadne záruky.

– Čuang-c'

Ospravedlnenie je potrebné, pretože chýba vzťah. Ten druhý je cudzí: vysvetlenie je potrebné, pretože chýba láska.

Ak je prítomná láska, potom nie je potrebné žiadne vysvetlenie: ten druhý to pochopí. Ak tam je láska, nie je potrebné ospravedlnenie: ten druhý to pochopí. Láska vždy rozumie, preto neexistuje vyššia morálka, ako je láska – ani nemôže existovať.

Láska je najvyšším zákonom – ale ak chýba, tak je potrebná náhrada. Šliapnutie na nohu cudziemu človeku na trhovisku vyžaduje ospravedlnenie – a tiež vysvetlenie: „Toto miesto je také preľudnené.“

V súvislosti s tým treba pochopiť jednu vec: v západnej kultúre sa dokonca aj manžel ospravedlní; aj manželka ponúkne vysvetlenie. Znamená to, že láska sa vytratila; znamená to, že všetci sa stali cudzincami, že neexistuje domov, že každé miesto sa stalo trhoviskom.

Vo východných kultúrach je nemožné predstaviť si tento stav – ale ľudia zo Západu si myslia, že ľudia z Východu sú hrubí. Manžel nikdy nevysvetľuje – nie je to potrebné, pretože nie sme cudzinci a ten druhý to dokáže pochopiť. Keď to ten druhý nechápe, je potrebné sa iba ospravedlniť. A ak to láska nedokáže pochopiť, načo je dobré ospravedlnenie?

Keď sa svet stane domovom, všetky ospravedlnenia zmiznú, všetky vysvetlenia zmiznú. Vysvetlenia podávate preto, lebo nie ste si istí tým druhým. Vysvetlenie je trik, aby ste sa vyhli konfliktu; ospravedlnenie je prostriedok, aby ste sa vyhli konfliktu.

Ale konflikt tu je a vy sa ho bojíte – toto je civilizovaný spôsob, ako vyviaznuť z konfliktu. Stúpili ste niekomu na nohu. Vzhliadnete – a v jeho očiach je násilie; začal byť agresívny; udrie vás. Je potrebné sa ospravedlniť a jeho hnev ospravedlnením ustúpi. Je to trik – nemusíte byť autentický, ak sa chcete ospravedlniť; je to len sociálny nástroj. Funguje to na zmiernenie problémov. Potom poskytnete vysvetlenie, len aby ste povedali: „Nie som za to zodpovedný; miesto je príliš preľudnené. Je to trhovisko; nič sa nedá robiť; muselo sa to stať.“ Vysvetlenie hovorí, že nie ste na vine.

Láska je vždy zodpovedná, či už je miesto preplnené alebo nie, pretože láska je vždy vedomá a pozorná. Nemôžete preniesť zodpovednosť na situáciu: vy ste zodpovední. Pozrite sa na tento jav – ospravedlnenie je prostriedok, rovnako ako lubrikant, aby ste sa vyhli konfliktu. A vysvetlenie je presunutie zodpovednosti na niečo iné. Nepoviete: „Bol som nevedomý, nevnímal som, preto som ti stúpil na nohu.“ Poviete: „To miesto

je také preľudnené!“ Vedomý človek to nemôže urobiť – a ak to budete robiť aj naďalej, nikdy sa nestanete skutočne zbožnými. Pretože skutočná zbožnosť znamená prevziať všetku zodpovednosť, nie vyhýbať sa, nie útek. Čím ste zodpovednejší, tým viac vedomia z toho vyplynú; čím menej sa cítite zod-

*Láska je vždy zodpovedná,
či už je miesto preplnené,
alebo nie je, pretože láska
je vždy vedomá a pozorná.*

*Nemôžete preniesť
zodpovednosť na situáciu:
vy ste zodpovední.*

povední, tým viac budete nevedomí. Kedykoľvek máte pocit, že nie ste zodpovední, uložte sa na spánok.

A to sa stalo – nielen v individuálnych vzťahoch; ale na všetkých úrovniach spoločnosti. Marxizmus hovorí, že spoločnosť je zodpovedná za všetko. Ak je človek chudobný, spoločnosť nesie zodpovednosť. Ak je

človek zlodej, je za to zodpovedná spoločnosť. Vy nie ste zodpovední; žiadny jednotlivec nie je zodpovedný. Marxizmus presúva celú zodpovednosť na spoločnosť; vy nie ste zodpovední.

Pozrite sa na nábožný postoj, ktorý je úplne iný, kvalitatívne odlišný. Zbožný človek sa považuje za zodpovedného: Ak niekto žobre, ak existuje žobrák, ja som zodpovedný. Ten žobrák môže byť na druhom konci sveta, nemusím ho poznať, nemusia sa nám pretnúť cesty, ale ak je niekto žobrák, som zodpovedný. Ak kdekoľvek prebieha vojna – v Izraeli, vo Vietname, kdekoľvek –, viditeľne sa na nej nijako nepodieľam, ale som zodpovedný.

Som tu. Nemôžem preniesť zodpovednosť na spoločnosť.

Čo máte na mysli, keď hovoríte „spoločnosť“? Kde je tá spoločnosť? To je jeden z najväčších únikov. Existujú iba jednotlivci, na spoločnosť nikdy nenarazíte. Nikdy ju nebudete môcť presne identifikovať a povedať: „Toto je spoločnosť.“ Všade existujú jednotlivci a spoločnosť je iba slovo.

*Nikdy ju nebudete môcť
presne identifikovať
a povedať: „Toto je
spoločnosť.“ Všade
existujú jednotlivci
a spoločnosť je iba slovo.*

Kde je spoločnosť? Staroveké civilizácie si z nás vystrelili. Hovorili: Boh je zodpovedný, osud je zodpovedný. Teraz komunizmus hrá tú istú hru a hovorí, že spoločnosť je zodpovedná. Ale kde je tá spoločnosť? Boh možno niekde je, ale spoločnosť nenájdete nikde, sú iba jednotlivci. Zbožnosť hovorí: ja som zodpovedný. Nie je potrebné žiadne vysvetlenie, aby sme sa vyhli zodpovednosti.

A pamätajte si ešte jedno: kedykoľvek budete mať pocit, že ste zodpovední za všetko to nepekné – za všetok neporiadok, anarchiu, vojnu, násilie, agresiu –, zrazu budete ostražití. Zodpovednosť preniká do vášho srdca a robí vás vedomými.

Keď si poviete: „Toto miesto je príliš preplnené,“ môžete ďalej námesačne kráčať. V skutočnosti šliapnete niekomu na nohu nie preto, že je tu plno, ale preto, že nie ste vedomí. Kráčate ako námesačný, kráčate a spíte. Keď niekomu stúpíte na nohu, zrazu začnete byť vedomí, pretože teraz hrozí nebezpečenstvo. Ospravedlníte sa a poviete: „Toto miesto je preplnené!“ Potom znovu upadnete do spánku a začnete sa pohybovať.

Čo sa skutočne stane, keď sa ospravedľujete? Váš spánok sa preruší, kráčali ste vo sne – museli ste snívať, predstavovať si, niečo sa odohrávalo v mysli –, a potom ste na niekoho šliapli. Nie že by tam bolo plno ľudí, vy by ste zakopli, aj keby tam nikto nebol. Keby sa tam nachádzalo iba pár ľudí, aj vtedy by ste na niekoho šliapli. Je to vo vás, je to vaše nevedomie, vaše nevedomé správanie. Budha nemôže zakopnúť, aj keby bol na trhovisku, pretože sa pohybuje s plným vedomím. Nech robí čokoľvek, robí to vedome.

A ak vám stúpi na nohu, znamená to, že to urobil vedome; musí v tom byť nejaký zámer. Môže to byť len preto, aby vám pomohol prebudiť sa – iba preto, aby vás zobudil, by vám mohol stúpiť na nohu. Ale nepovie, že „to miesto je preplnené“; nebude to vôbec vysvetľovať.

Vysvetlenia sú vždy klamlivé. Vyzerajú logicky, ale sú falošné. Vysvetľujete iba vtedy, keď musíte niečo skrývať.

Môžete to sledovať a pozorovať vo svojom vlastnom živote. Toto nie je teória, je to jednoduchý fakt, ktorý zažíva každý z nás – vysvetľujete iba vtedy, keď chcete niečo zakryť. Pravda nepotrebuje žiadne vysvetlenia.

Čím viac klamete, tým viac vysvetlení potrebujete. Existuje veľa posvätných textov, pretože človek veľa klamal; na zakrytie lži sú po-

*Vysvetľujete iba vtedy,
keď musíte niečo skrývať.*

tom vysvetlenia potrebné. Musíte to vysvetliť, potom to vysvetlenie bude vyžadovať ďalšie vysvetlenie, a tak to ide

stále ďalej. Je to nekonečná regresia. A ani pri poslednom vysvetlení nie je nič vysvetlené. Základná lož zostáva lžou – nemôžete premeniť lož na pravdu iba tým, že ju vysvetlíte. Možno si to myslíte, ale vysvetlenia nič nevysvetľujú.

Raz sa prihodilo...

Mulla Nasreddin sa vydal na svoju prvú cestu lietadlom a mal strach, ale nechcel, aby sa to niekto dozvedel. Pri prvej ceste lietadlom sa to stáva každému. Nikto nechce, aby každý vedel, že je to jeho prvá cesta. Chcel sa správať nonšalantne, a tak kráčal veľmi odvážne. Tá predstieraná statočnosť hovorila: „Lietadlom cestujem stále.“ Potom si sadol na svoje miesto a chcel niečo povedať, aby sa upokojil, pretože vždy, keď začnete rozprávať, stanete sa odvážnymi; keď rozprávate, máte menší strach. Nasreddin sa teda prihovril cestujúcemu vedľa. Pozrel sa z okna a povedal: „Pozrite, aká výška! Ľudia vyzerajú ako mravce.“

Druhý muž odvetil: „Ešte sme nevzlietli. To sú mravce.“

Vysvetlenia nemôžu nič skryť. Je to skôr naopak, prezradia vás. Ak sa dokážete pozerieť, ak máte oči, každé vysvetlenie je priehľadné. Bolo by lepšie, keby bol Nasreddin mlčal. Ale neskúšajte mlčať, aby ste niečo vysvetlili – ak tým chcete niečo vysvetliť, nebude z toho nijaký úžitok. Vaše mlčanie bude veľavravné.

Je lepšie nebyť klamárom; potom nemusíte nič vysvetľovať. Lepšie je byť pravdivý – najľahšie je byť úprimný a autentický. Ak máte strach, je lepšie povedať: „Mám strach,“ a keď prijmete túto skutočnosť, váš strach sa vytratí.

Keď sa s niečím zmierime, je to taký malý zázrak. Keď prijmete to, že sa bojíte, keď poviete: „Toto je moja prvá cesta,“ zrazu pocítite, ako prichádza zmena.